

Innst. 149 S

(2015–2016)

Innstilling til Stortinget fra helse- og omsorgskomiteen

Dokument 8:129 S (2014–2015)

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Kirsti Bergstø, Karin Andersen og Torgeir Knag Fylkesnes om å stoppe stoppeklokkene og øke bemanningen i eldreomsorgen

Til Stortinget

Sammendrag

I dokumentet fremmes følgende forslag

- «1. Stortinget ber regjeringen utrede en nasjonal bemanningsnorm for sykehjem, med sikte på å innføre en slik norm.
2. Stortinget ber regjeringen innføre en statlig støtteordning for kommuner som ønsker å gjennomføre forsøk med selvbestemmelse over deler av hjemmehjelpstiden for eldre med stort pleiebehov.
3. Stortinget ber regjeringen invitere kommuner til samarbeid om tillitsreform i hjemmetjenestene. Utformingen av de enkelte forsøk gjøres i samråd med de enkelte forsøkskommunene, men det sentrale skal være at vurderinger rundt hvordan ressurser best brukes, i større grad skal overlates til de som mottar og yter tjenester, og mengden rapportering skal begrenses til det helt nødvendige.»

Forslagsstillerne viser til at altfor mange av landets eldre ikke får den omsorgen de fortjener, og at selv om innsatsen er økt, er eldreomsorgen fortsatt av sterkt varierende kvalitet. Forslagsstillerne vil skape en bedre eldreomsorg gjennom å øke bemanningen

på sykehjemmene, stoppe stoppeklokkene i hjemmetjenestene og gi de eldre selv større innflytelse over tilbudet de får.

For å sikre at eldreomsorgen prioriteres og at det er et godt tilbud i hele landet, mener forslagsstillerne at det bør innføres en nasjonal bemanningsnorm for sykehjem. Det må derfor igangsettes en utredning av hva som vil være en god norm for norske sykehjem. Utredningen må ta sikte på å finne ut hva som er et tilstrekkelig godt bemanningsnivå for å sikre god kvalitet for alle pasienter i eldreomsorgen.

Forslagsstillerne ønsker at de eldre i større grad enn i dag må få lov til å være med på å styre den hjelpen de får, og til å kunne prioritere selv hva de vil ha hjelp til og hvilke omsorgstjenester de har behov for. Forslagsstillerne mener det bør opprettes en pott som kommunene kan søke på for å teste ut ordningen med klippekort for eldre med størst pleiebehov. På sikt ønsker forslagsstillerne at dette skal bli en nasjonal ordning.

Det er behov for en tillitsreform i eldreomsorgen, mener forslagsstillerne, der tjenestene skal bygge på det behovet de eldre har og den kompetansen de ansatte har til å dekke disse behovene. De økonomiske rammene beslutes av dem som fatter vedtak, men hvordan tid og ressurser brukes, bør i større grad beslutes i samråd mellom tjenestemottaker og tjenesteyter. Forslagsstillerne påpeker at stoppeklokkeomsorgen som i dag dominerer i mange kommuner, gir de eldre lite valgfrihet, og hindrer de ansatte i å bruke sitt faglige skjønn til å gi hjelp etter behov.

Derfor mener forslagsstillerne det er på tide å fjerne detaljstyringen av arbeidsdagen til de ansatte i hjemmetjenesten, og sette i gang nasjonale prøveprosjekter med en tillitsreform.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Ruth Grung, Ingvild Kjerkol, Tove Karoline Knutsen, Torgeir Micaelsen og Line Kysnes Vennesland, fra Høyre, Kristin Ørmen Johnsen, Elisabeth Røbekk Nørve, Sveinung Stensland og Tone Wilhelmsen Trøen, fra Fremskrittspartiet, Bård Hoksrud, lederen Kari Kjønnaas Kjos og Morten Wold, fra Kristelig Folkeparti, Olaug V. Bollestad, fra Senterpartiet, Kjersti Toppe, og fra Venstre, Ketil Kjenseth, viser til representantforslaget om å stoppe stoppeklokkene og øke bemanningen i eldreomsorgen. Bakgrunn for forslaget er at det blir stadig flere eldre i Norge og at andelen som blir syke og pleietrengende i fremtiden, vil øke. Forslagsstillerne viser til at eldreomsorgen er preget av sterkt varierende kvalitet og hevder at bemanningen mange steder er for lav. Forslagsstillerne viser til rapporten «Menneskerettigheter i norske sykehjem» fra Nasjonal institusjon for menneskerettigheter fra desember 2014. Komiteen viser til at Stortinget ved behandlingen av Dokument 8:108 S (2014–2015), jf. Innst. 58 S (2015–2016), har diskutert elementer ved de alvorlige funnene knyttet til menneskerettighetsbrudd i norsk eldreomsorg.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, viser til regjeringens arbeid for å bygge en faglig sterk helsetjeneste i kommunene. Sentralt i dette arbeidet er Meld. St. 26 (2014–2015) Fremtidens primærhelsetjeneste – nærhet og helhet, som Stortinget nylig har behandlet, jf. Innst. 40 S (2015–2016). Flertallet viser til at regjeringen i denne meldingen har lansert en rekke tiltak for å heve kompetansen og sikre god kvalitet i tjenestene, så som Kompetanseløft 2020, innføring av kompetansekrav i helse- og omsorgstjenesteloven, utvikling av kvalitetsindikatorer for pleie- og omsorgssektoren, kommunalt pasient- og brukerregister (KPR) og en trygghetsstandard for kvalitet i sykehjem. Disse tiltakene er fulgt opp i Prop. 1 S (2015–2016).

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, vil også peke på at regjeringen har sendt på høring et forslag om å lovfeste retten til sykehjemsplass for dem som trenger det, ved å presisere gjeldende regelverk. I tillegg vil dette flertallet peke på at i motsetning til den rød-grønne regjeringen som ikke ville tillate at det ble ført venteliste over personer som hadde søkt om sykehjemsplass og fikk avslag, ønsker denne regje-

ringen åpenhet for å kartlegge et reelt behov. Det er en forutsetning for at man kan definere behovet at man faktisk vet hva behovet er, og derfor har regjeringen åpnet for at det kan føres ventelister. Dette vil kunne bidra til at man kan dimensjonere eldreomsorgen slik at den på en god måte kan ivareta den enkelte brukers behov.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet merker seg at regjeringspartiene viser til forslaget om å lovfeste retten til sykehjemsplass, og nevner at dette er sendt ut på høring fra regjeringen. Disse medlemmer vil peke på at et stort antall høringsinstanser på bakgrunn av dette allerede har uttalt seg i saken. Mange av de som har svart advarer mot lovforslaget. Både Legeforeningen, KS, Helsedirektoratet, Advokatforeningen, Omsorgsjuss AS og, ikke minst, pasient- og brukerombudene påpeker at pasienter og brukere allerede *har* rett til sykehjemsplass og annen tilpasset hjelp når man trenger det, og at lovforslaget ikke gir noen nye eller sterkere rettigheter. Flere av høringsinstansene påpeker tvert imot at det forslaget som nå er lagt fram, snarere vil svekke pasientenes rettsvern enn å styrke det. Omsorgsjuss AS sier det slik:

«Forslagene til nye lovbestemmelser er unødvendige, uhensiktsmessige og til dels umulige å gjennomføre, og vil i tillegg gi dårligere rettssikkerhet for pasienter og brukere og merarbeid og økte kostnader for kommunene.»

Også spørsmålet om ventetider avvises av flere høringsinstanser. Disse medlemmer vil spesielt peke på at Helsedirektoratet, statsrådets eget fagdirektorat, går imot forslaget om å lovfeste rett til å stå på venteliste for sykehjemsplass. Direktoratet peker på at forslaget er lite gjennomtenkt og vil gi inntrykk av at en plass på en liste utløser en rett som det ikke legges opp til, og som derfor vil forvirre mer enn det oppklarer. Flere påpeker at forståelsen av selve begrepet ventelister ikke samsvarer med innholdet i bestemmelsen, og at dette er svært uheldig. Pasientens/brukerens økte forventninger om å kunne få plass raskt, vil skape frustrasjon og fortvilelse, slik høringsinstansene ser det.

Disse medlemmer vil understreke at etter dagens gjeldende regler er kommunene pliktig til å ha oversikt over sin befolkning, med tanke på å gi gode og tilpassede tjenester ut fra den enkeltes behov. Derfor vil disse medlemmer understreke at kommunen internt kan føre oversikt og eventuelt lister over innbyggernes behov for helse- og omsorgstjenester, både med tanke på dagens situasjon og fremtiden.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at regjeringen gjennom forslaget om å lovfeste retten til heldøgns pleie og omsorg, fortsetter sitt viktige arbeid med å styrke pasientens rettigheter. Flertallet viser til at dette er en presisering og tydeliggjøring av gjeldende rett, og at bakgrunnen for dette er en oppfatning av at pleie- og omsorgstrengende i dag ikke er sikret at de får et tilbud i tråd med dagens regelverk. For flertallet er det avgjørende viktig at pleietrengende og pårørende skal føle trygghet for at et kommunalt tilbud er der når behovet oppstår, og mener lovforslaget er en vesentlig styrking av rettighetene til omsorgstrengende i praksis. Flertallet mener videre at dette vil forplikte kommunene sterkere enn i dag til å innfri de pliktene de har, og at det vil tydeliggjøre at alle med omsorgsbehov skal få en vurdering om rett omsorgsnivå som ikke er knyttet til kommunens kapasitet der og da. Gjennom åpenhet om både kriterier for tildeling og ventelister vil dette legge et sterkere press på kommunene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet vil understreke viktigheten av at vedtatte lover, og fortolkningen av disse, understøtter vedtatte politiske mål og at det må gjøres endringer og justeringer dersom man ser at det er nødvendig. Disse medlemmer mener dette er et arbeid som løpende må ivaretas.

Disse medlemmer vil imidlertid peke på at de høringsinstanser som har uttalt seg om regjeringens forslag til rettighetsfesting av sykehjemsplass, slår fast at pasienter og brukere allerede i dag har en slik rett og at forslaget til endringer er for dårlig. Tunge høringsinstanser, blant andre Helsedirektoratet, Legeforeningen, juridiske kompetansemiljøer, samt viktige pasient- og brukerorganisasjoner, gir svært negative tilbakemeldinger. Flere har påpekt at lovforslaget faktisk vil kunne svekke innbyggernes rettssikkerhet, noe som etter disse medlemmers mening må kunne sies å stå direkte i strid med ambisjonen om å skape pasientens helsetjeneste.

Disse medlemmer forutsetter at regjeringen lytter nøye til hørings svarene og tar innvendingene på alvor, før saken eventuelt kommer til Stortinget.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet vil, som forslagsstillerne, understreke at den viktigste ressursen for å sikre en god eldreomsorg er fagfolkene som jobber der. Eldreomsorg er en svært viktig kommunal oppgave og et viktig ansvar, som krever tilstrekkelig offentlig finansiering gjennom en god kommuneøkonomi. Disse medlemmer mener derfor at kommunenes inntekter gjen-

nom bevilgninger på statsbudsjettet er den mest avgjørende faktoren for å sikre nok bemanning i eldreomsorgen generelt og sykehjem spesielt. Disse medlemmer vil vise til at rapporten «Menneskerettigheter i norske sykehjem» fra Nasjonal institusjon for menneskerettigheter påpeker at både lav bemanning og for lite kompetanse er utfordringer som øker risikoen for menneskerettighetsbrudd i eldreomsorgen. Disse medlemmer mener at regjeringens foreslåtte tiltak for å heve kompetansen blant ansatte er viktige, men savner politiske tiltak for å sikre økt bemanning og kompetanse utover det pleiefaglige.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til Kristelig Folkepartis alternative statsbudsjett for 2016 hvor det ble foreslått å bevilge 500 mill. kroner ekstra til landets kommuner for å styrke bemanningen i norske sykehjem. Kun de aller sykeste bor på sykehjem, og rundt 80 prosent av disse har en demenssykdom. Dette medlem understreker viktigheten av medisinsk oppfølging av den enkelte for å sikre helhetlig behandling, riktig medisiner og pleie og trygghet. Bevilgningene vil i praksis kunne bety at flere av legene får økt sin stillingsprosent på institusjonen. Flere ansatte betyr mer tid til den enkelte. Dette medlem påpeker at gjeldende forskrift om en verdig eldreomsorg i tillegg til det rent medisinske, blant annet legger vekt på at den enkelte har rett til å få komme ut i frisk luft, aktivitet og et variert kosthold. Dette medlem påpeker at dette er grunnleggende behov som må sikres den enkelte beboer. Tilstrekkelig tilføring av ressurser, herunder personell, er avgjørende.

Dette medlem viser til at regjeringen jobber med utviklingen av en trygghetsstandard for sykehjem, hvor tilstrekkelig og kompetent bemanning er et sentralt område. Dette medlem imøteser dette arbeidet og har forventning til at dette i praksis vil bety et løft for kvaliteten, herunder bemanningen på sykehjem, og har forventning til at de konkrete tiltakene vil bli lagt frem for Stortinget på egnet måte.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til forslag fra Senterpartiet, Dokument 8:34 S (2015–2016), om å sikre rehabilitering og fysisk trening i sykehjem. Dette medlem viser også til Senterpartiets alternative statsbudsjett for 2016 som innebærer en styrket kommuneøkonomi, og i tillegg 200 mill. kroner til en tilskuddordning for kommuner som vil innføre én times aktivitet hver dag for beboere på sykehjem. Tilskuddordningen skal bidra til og blant annet rekruttere flere fysioterapeuter, ergoterapeuter, aktivitører, musikkterapeuter og ikke minst flere frivillige/frivillighetskoordinatorer ved norske sykehjem.

Nasjonal bemanningsnorm

Komiteen merker seg at forslagsstillerne mener økt bemanning vil gi bedre kvalitet og en bedre arbeidsdag for de ansatte. For å sikre at eldreomsorgen prioriteres i kommuner over hele landet, foreslås det innføring av en nasjonal bemanningsnorm for sykehjem.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, viser til at regjeringen er i ferd med å gjennomføre store, viktige løft i eldreomsorgen, for å sikre faglig sterke og robuste tjenester til syke og pleietrengende mennesker som trenger helsehjelp.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at regjeringen jobber med en viktig trykksstandard for sykehjem gjennom det arbeidet som er igangsatt, og som det også er bevilget penger til i statsbudsjettet for Helse- og omsorgsdepartementet. Dette flertallet mener at bemanning også er en viktig faktor. Samtidig er dette flertallet opptatt av at kvalitet i tjenestene ikke kun handler om flere hender i eldreomsorgen, men at vi sikrer at kommunene arbeider systematisk og målrettet med kompetanseheving og kvalitet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, mener en må bort fra forestillingen om at det å telle hender er den viktigste måten å sikre kvaliteten i tjenesten på. Det er også bakgrunnen for at denne regjeringen har satt kompetanseheving høyt på den politiske dagsordenen, både for å etter- og videreutdanne helsepersonell, men også for å satse på grunnutdanning av flere helsefagarbeidere og viktig lederutdanning i kommunal omsorgstjeneste.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser videre til at regjeringen ønsker å gjøre forsøk med statlig finansiering av omsorgstjenestene. Disse medlemmer vil fremheve at hensikten er å se om statlig finansiering vil bidra til økt kvalitet, mer likeverdige tjenester over hele landet og riktigere behovsdekning. Det tas sikte på at forsøket skal settes i gang fra 1. mai 2016 med to modeller, og vil løpe over tre år.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener vi trenger en tydelig nasjonal satsing på bedre bemanning, økt kompetanse og bedre kvalitet i eldreomsorgen. Disse medlemmer viser til at regjeringen Stoltenberg II lanserte Kompetanseløft 2015, som i løpet av åtteårsperioden bidro til at antall årsverk i pleie- og omsorgssektoren økte med over

22 000, hvorav over 80 prosent hadde relevant helse- og sosialfaglig utdanning. Til tross for en slik økning vil disse medlemmer peke på at vi i årene framover vil komme til å ha stort behov for enda flere kompetente mennesker i sektoren – ikke minst i omsorgen for et stadig større antall eldre.

Disse medlemmer viser til at det kan være problematisk å lovfeste en kvantitativ bemanningsnorm som skal gjelde i alle sykehjem og kommuner, fordi behovene er sterkt individuelle og dermed svært ulike institusjonene og kommunene imellom. Disse medlemmer mener det vil være mer formålstjenlig å utvikle en tydelig kvalitetsnorm, som ivaretar konkrete og bredt definerte kvalitetsmål, basert på den enkelte brukers behov. Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiet på sitt landsmøte i 2015 vedtok en overordnet politikk for helsefeltet, der man blant annet tok til orde for at en slik norm må knyttes opp mot nye og mer treffsikre finansieringsmåter for kommunal eldreomsorg, der tjenestene måles mot den beskrevne kvalitet, med rom for lokale veivalg.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet er enig med forslagsstillerne i at lav bemanning er en stor utfordring i eldreomsorgen og viser til rapporten «Bemanning og kompetanse i hjemmesykepleien og sykehjem» fra 2014 (Velferdsforskningsinstituttet NOVA) som forteller om ansatte som opplever stort tidspress i tjenesten og som opplever daglig eller ukentlig at tiden til den enkelte pasient ikke strekker til. Rapporten viser også til en meget sterk korrelasjon mellom arbeidsmiljø og opplevd kvalitet for pasientene, og sammenheng mellom bemanning i sykehjem på ulike tidspunkt (antall pleiere pr. pasient) og opplevd kvalitet på tjenestene.

Disse medlemmer mener det er avgjørende å sikre tilstrekkelig kompetanse blant de ansatte, og støtter Kompetanseløft 2020 og at det utarbeides og innføres kvalitetsindikatorer for pleie- og omsorgssektoren. Men disse medlemmer mener det også er svært viktig med tiltak for å sikre nok bemanning på sykehjem, og merker seg at regjeringen i sin tiltredelseserklæring har sagt at det skal etableres en norm for bemanning og kvalitet innen pleie- og omsorgssektoren. Disse medlemmer merker seg også at statsråden i sitt brev av 28. oktober 2015 omtaler at både bruker- og pårørendeorganisasjoner, yrkesorganisasjoner og KS skal delta i arbeidet med å utvikle en trykksstandard for å sikre god praksis på sykehjem, og at dette arbeidet skal gi grunnlag for å vurdere behov og innretning av arbeidet med norm/veileder for bemanning og kvalitet.

Komiteens medlem fra Senterpartiet forstår statsrådets brev slik at regjeringen ennå ikke

har bestemt om det skal utarbeides en forpliktende norm, eller en veileder for bemanning og kvalitet. Dette medlem mener at å utarbeide nasjonale bemanningsveiledere kombinert med økonomiske tilskuddsordninger, også kan være virksomme tiltak for å sikre økt bemanning, og at fastbestemte normer i verste fall kan bli minimumsnormer som langt fra vil være tilstrekkelige alle steder og ved alle sykehjem. Ut fra dette vil dette medlem avvente hva regjeringen kommer med før en tar endelig stilling til å innføre en bemanningsnorm/veileder for sykehjem, og forutsetter at Stortinget blir involvert på egnet måte. Dette medlem vil påpeke at en god kommuneøkonomi uansett vil være helt grunnleggende for å øke bemanningen ved norske sykehjem.

Klippekort

Komiteen deler det grunnleggende synet at alle mennesker har behov for frihet til å ta egne valg og bestemme over egen hverdag, og at dette også gjelder pleietrengende eldre. Komiteen viser til at forslagsstillerne mener at en ordning med klippekort for pleietid vil kunne gi eldre mer frihet og fleksibilitet i hverdagen. Forslagsstillerne ber regjeringen innføre en statlig støtteordning for kommuner som ønsker å gjennomføre forsøk med selvbestemmelse over deler av hjemmehjelpstiden for eldre med stort pleiebehov.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, deler forslagsstillerens syn på at pleietrengende hjemmeboende trenger større valgfrihet til å kunne styre den hjelpen de får. Flertallet mener det er en viktig oppgave for den kommunale omsorgstjenesten å være fleksibel og pasientrettet i sin arbeidsmetode.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til forslaget om å innføre en statlig støtteordning for kommuner som gir klippekort til hjemmeboende pasienter med stort pleiebehov.

Dette flertallet viser til at Stortinget nylig behandlet Meld. St. 26 (2014–2015) Fremtidens primærhelsetjeneste – nærhet og helhet, jf. Innst. 40 S (2015–2016), hvor regjeringens prinsipper om nye måter å organisere arbeidet i kommunehelsetjenesten på fikk stor tilslutning. Dette flertallet mener man bedre vil møte behovene for helse- og omsorgstjenester av høy kvalitet fremover ved at det sikres tilstrekkelig og kompetent bemanning som samarbeider mer om pasientene i team. Stortingsmeldingen beskriver mange viktige tiltak for å sikre en kommunal helse- og omsorgstjeneste som spesielt styrker

innsatsen mot skrøpelige pleietrengende, både i hjemmebaserte tjenester og i institusjonene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet er enige med forslagsstillerne i at opplevelse og aktivitet i mye større grad må være en integrert del av omsorgen for eldre, og at dette mange steder mangler. Kulturtilbud – som f.eks. tilbys gjennom Den kulturelle spaserstokken – bidrar til å gjøre hverdagen rikere for svært mange eldre mennesker over hele landet. Disse medlemmer er derfor opptatt av å styrke og videreføre denne ordningen gjennom de årlige budsjettene. I tillegg mener disse medlemmer at blant annet frivillige organisasjoner i samspill med kommunene kan bidra til at eldre får delta i ulike typer aktiviteter, som f.eks. spasersturer utendørs, kafe- eller kinobesøk eller en tur til butikken. Disse medlemmer peker på at Meld. St. 29 (2012–2013) Morgendagens omsorg, som ble lagt fram av den rød-grønne regjeringen, har flere forslag til et enda tettere samarbeid mellom kommune, frivillighet og lokalsamfunn for å gi eldre mennesker en verdig, aktiv og god alderdom.

Disse medlemmer mener at et «klippekort for pleietid» for å sikre mer frihet og fleksibilitet i hverdagen, kan være en god ordning for eldre med både stort og mindre pleiebehov. Disse medlemmer mener imidlertid at en slik ordning kan og bør kunne innordnes som del av kommunens ansvar uten egne nasjonale forsøks- eller støtteordninger.

Tillitsreform

Forslagsstillerne mener stoppeklokkeomsorg dominerer i mange kommuner og mener kommuner bør ha mer tillit til at de eldre sammen med fagarbeiderne bør kunne vurdere hva slags hjelp hver enkelt trenger. Komiteen registrerer at forslagsstillerne viser til et prøveprosjekt i København fra 2012 og et forsøksprosjekt med tillitsreform i hjemmetjenesten i fire bydeler i Oslo. Det fremmes forslag om at regjeringen skal invitere kommuner til samarbeid om slik tillitsreform i hjemmetjenestene. Her skal det sentrale være at avgjørelsen på ressursbruk skal overlates til dem som mottar og yter tjenester, og at mengden av rapportering skal begrenses til det helt nødvendige.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til Meld. St. 26 (2014–2015) Fremtidens primærhelsetjeneste – nærhet og helhet, som kommer med en rekke tiltak for å styrke de kommunale hjemmebaserte tjenestene. De hjemmebaserte tjenestene er godt utbygd i Norge og har brukere som trenger tjenester hele døgnet. Flertallet mener hjemmetjenestenes potensial ikke er

fullt utnyttet og vil arbeide for å styrke de hjemmebaserte tjenestene og deres samarbeid med øvrige helsetjenester, slik at de kan håndtere mer komplekse tilstander. Dette er godt beskrevet i primærhelsemeldingen og vil innebære at flere fastleger og andre helsepersonellressurser kan følge opp pasientene hjemme i samarbeid med hjemmesykepleiere og andre i hjemmetjenesten, eventuelt i form av egne team for de mest skrøpelige. Flertallet mener dette vil kunne møte den enkelte pasients individuelle behov på en bedre måte.

Flertallet følger med interesse forsøksprosjektet med en tillitsreform i hjemmetjenesten i fire bydeler i Oslo, innført av det borgerlige byrådet i Oslo.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet merker seg samtidig at det nye byrådet i Bergen, etter valget nå reduserer kommunens tidsbruk i hjemmesykepleien og hyppigheten på hjemmehjelp, og begrunner dette med effektivisering av tjenestene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet har foreslått at man må avbyråkratisere eldreomsorgen og gi større ansvar og tillit til de ansatte.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet mener at mennesker som mottar omsorgstjenester selv skal kunne bestemme over deler av tjenestene som mottas, innenfor definerte rammer. Disse medlemmer mener at dette er mulig å få til gjennom en annen måte å organisere tjenestene på. Disse medlemmer ønsker derfor, i likhet med forslagsstillerne, å prøve ut en tillitsreform i eldreomsorgen. Dette innebærer å vektlegge langt sterkere de ansattes faglige kompetanse og vurderingsevne i tjenestene. For å få til dette, må unødvendig byråkrati fjernes for å frigjøre de ansattes tid til å gjøre jobben sin. Større tillit til det faglige perspektivet og mindre kontroll er viktige stikkord for å lykkes. Disse medlemmer viser til at man har gode erfaringer i flere land med en slik reform, og peker på at enkelte norske kommuner er i ferd med å sette i gang organisering av eldreomsorgen ut fra en slik modell, blant annet Tromsø.

Disse medlemmer deler forslagsstillerens bekymring for at «stoppeklokkeomsorg» dominerer i for mange kommuner, og at kommuner må ha tillit til at ansatte med ansvar, sammen med den eldre selv og

dens pårørende, kan vurdere og bestemme hva slags hjelpetiltak og hjelpemidler som det er behov for. En slik tillitsreform må bygge på respekt for at den ansatte som kjenner pasienten, også skal ha vurderingskompetanse og fullmakter til å sette nødvendige vedtak i bestilling uten at det er nødvendig med skriftlige søknader, andre «saksbehandlere» og eventuelt ukers ventetid. Disse medlemmer mener at forsøksprosjektet med en «tillitsreform» i fire bydeler i Oslo er svært interessant, og noe som selvsagt burde bli innført som prinsipp i alle kommuner.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen invitere kommuner til samarbeid om tillitsreform i hjemmetjenestene. Utformingen av de enkelte forsøk gjøres i samråd med de enkelte forsøkskommunene, men det sentrale skal være at vurderinger rundt hvordan ressurser best brukes, i større grad skal overlates til dem som mottar og yter tjenester, og mengden rapportering skal begrenses til det helt nødvendige.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen invitere kommuner til samarbeid om tillitsreform i hjemmetjenestene. Utformingen av de enkelte forsøk gjøres i samråd med de enkelte forsøkskommunene, men det sentrale skal være at vurderinger rundt hvordan ressurser best brukes, i større grad skal overlates til de som mottar og yter tjenester, og mengden rapportering skal begrenses til det helt nødvendige.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til forslaget og råder Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument 8:129 S (2014–2015) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Kirsti Bergstø, Karin Andersen og Torgeir Knag Fylkesnes om å stoppe stoppeklokkene og øke bemanningen i eldreomsorgen – vedlegges protokollen.

Oslo, i helse- og omsorgskomiteen, den 21. januar 2016

Kari Kjønås Kjos

leder

Tone Wilhelmsen Trøen

ordfører

Vedlegg**Brev fra Helse- og omsorgsdepartementet v/statsråden til helse- og omsorgskomiteen, datert 28. oktober 2015****Uttalelse - Dokument 8:129 S (2014-2015) - Representantforslag om å stoppe stoppeklokkene og øke bemanningen i eldreomsorgen**

Jeg viser til brev av 6. oktober d.å fra Stortingets helse- og omsorgskomite, hvor det bes om min uttalelse til Dokument 8:129 S (2014-2015) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Kirsti Bergstø, Karin Andersen og Torgeir Knag Fylkesnes om å stoppe stoppeklokkene og øke bemanningen i eldreomsorgen.

Representantforslaget lyder:

1. Stortinget ber regjeringen utrede en nasjonal bemanningsnorm for sykehjem, med sikte på å innføre en slik norm.
2. Stortinget ber regjeringen innføre en statlig støtteordning for kommuner som ønsker å gjennomføre forsøk med selvbestemmelse over deler av hjemmehjelpstiden for eldre med stort pleiebehov.
3. Stortinget ber regjeringen invitere kommuner til samarbeid om tillitsreform i hjemmetjenestene. Utformingen av de enkelte forsøk gjøres i samråd med de enkelte forsøkskommunene, men det sentrale skal være at vurderinger rundt hvordan ressurser best brukes, i større grad skal overlates til de som mottar og yter tjenester, og mengden rapportering skal begrenses til det helt nødvendige.

I likhet med forslagsstillerne, er regjeringspartiene opptatt av kvalitet, kompetanse og valgfrihet i de kommunale helse- og omsorgstjenestene. I Meld. St. 26 (2014-2015) Fremtidens primærhelsetjeneste - nærhet og helhet har regjeringen lansert en rekke tiltak for å heve kompetansen og sikre god kvalitet i tjenestene, så som Kompetanseløft 2020, innføring av kompetansekrav i helse- og omsorgstjenesteloven, utvikling av kvalitetsindikatorer for pleie- og omsorgssektoren, kommunalt pasient- og brukerregister (KPR), og en trygghetsstandard for kvalitet i sykehjem. Tiltakene er fulgt opp i Prop. 1 S (2015-2016).

Representantene peker på behovet for å gjenreise faglig kompetanse i helse- og omsorgstjenestene. Jeg er enig i at kompetanse er en forutsetning for kvalitet. De kommunale helse- og omsorgstjenestene er personellintensive tjenester, og tjenestenes kvalitet er avhengig av personellens kvalifikasjoner. I så måte er de ansatte tjenestenes viktigste ressurs. For å rekrut-

tere og beholde dyktige ansatte, må kommunene bli en mer attraktiv praksisarena og arbeidsplass. Kompetanseløft 2020 er regjeringens plan for rekruttering, kompetanse og fagutvikling i de kommunale helse- og omsorgstjenestene. Formålet med planen er å bidra til en faglig sterk tjeneste, og å sikre at de kommunale helse- og omsorgstjenestene har tilstrekkelig og kompetent bemanning. I statsbudsjettet for 2016 er det bl.a. foreslått nærmere 300 mill. kroner til grunn-, videre- og etterutdanning for ansatte i den kommunale helse- og omsorgssektoren som en del av Kompetanseløft 2020.

Jeg er av den oppfatning at en styrking av kompetansen, slik regjeringen blant annet legger opp til gjennom Kompetanseløft 2020 og innføring av kompetansekrav i helse- og omsorgstjenesteloven, er en forutsetning for at ansatte i de kommunale helse- og omsorgstjenestene skal kunne utøve godt, faglig skjønn. Derfor mener jeg at tiltakene i Primærhelsemeldingen må settes i verk og få tid til å virke før regjeringen eventuelt innfører den type nasjonale forsøks- eller støtteordninger som forslagsstillerne beskriver. Eksemplene fra Kristiansund og Oslo kommune viser også at kommunene allerede i dag gjennomfører tiltak knyttet til spørsmål om bemanning, kvalitet og tilrettelegging for utøvelse av økt faglig skjønn i tjenestene. I likhet med forslagsstillerne, følger jeg forsøket med innføring av tillitsreform i hjemmetjenestene i Oslo med stor interesse.

Regjeringen vil utvikle et felles verktøy - en trygghetsstandard - for å sikre god praksis på sykehjem. Trygghetsstandard skal blant annet konkretisere hvordan sykehjem kan sikre god ledelse, organisering og profesjonell praksis. Jeg vil invitere bruker- og pårørendeorganisasjoner, yrkesorganisasjonene og KS til å delta i prosjektets styringsgruppe. Dette arbeidet vil gi grunnlag for å vurdere behov og innretning av arbeidet med norm/veileder for bemanning og kvalitet.

Videre har regjeringen igangsatt arbeid med å utvikle verktøy som gjør det mulig for brukere, pårørende, fagpersoner i tjenestene, kommuneledelsen og nasjonale helsemyndigheter å følge utviklingen og vurdere kvaliteten i de kommunale helse- og omsorgstjenestene. Et kommunalt pasientregister, kvalitetsindikatorer og nasjonale bruker- og pårøndeundersøkelser skal bidra til nødvendig kunnskap for å utvikle gode og trygge tjenester.

